KESKKONNAAMET

13.05.2025

Pesitsusrahust kinni pidamise kontrollimine metsalindude kaitsmiseks

Looduskaitseseaduse alusel on keelatud looduslikult esinevate lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Eesti metsalinnustik vajab kaitset, sest nende arvukus on vähenenud. **Kõige intensiivsem pesitsusperiood on kevad ja suve algus – aprilli keskpaigast kuni suve keskpaigani, mil lindudele peab andma võimaluse järglaste saamiseks ja üleskasvatamiseks.**

Looduskaitseseaduse rakendamisel lähtutakse Euroopa Liidu linnudirektiivi põhimõttest hoida kõikide looduslikult esinevate linnuliikide arvukus tasemel, mis vastab ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslike ja puhkeaja veetmisega seotud vajadustega.

Oluline on piirata inimeste sekkumist looduses kõige tundlikumal ajal ning keskenduda pesade hävitamise ja kahjustamise ning lindude häirimise vältimisele **esmajärjekorras seal, kus sellel on linnustikule kõige suurem mõju.**

Looduskaitseseaduse rakendamisel keskendutakse eelkõige häiringutele, millel on oluline mõju meie linnustiku soodsa seisundi saavutamisele. Kevadiste pesitsusrahu häiringute tuvastamisel ja tegevuste piiramisel tuleb juhtumipõhiselt ja lähtudes mõistlikkuse ning proportsionaalsuse printsiibist, tagada seaduse ja linnudirektiivi kõikide eesmärkide täitmine.

Uuringute põhjal on metsalindude liigiline mitmekesisus ja asustustihedus suurem vanades viljakate kasvukohatüüpide puistutes. Keskkonnaamet on koostanud **haudelindude asustustiheduse maatriksi**, mis tugineb puistu kasvukohatüübile ja vanusele. Metsakorraldusandmete põhjal saab eraldised grupeerida ja hinnata eraldisel planeeritava kevadsuvise raie mõju linnustikule. Metsaomanikud saavad metsaportaali https://register.metsad.ee/#/ sisse logides kontrollida eraldise kasvukohatüüpi ja vanust ning selle alusel hinnata lindude pesitsemise tõenäosust.

Eesti puistute haudelindude tüüpilise asustustiheduse maatriks kasvukohatüübi ja vanuse järgi

Puistud on jaotatud vastavalt lindude asustustihedusele kolme kategooriasse, tähistades need erinevate värvidega järgnevalt:

Sinine	• **asustustihedus kuni 2 paari/ha**, pesitsuse tõenäosus väiksem, potensiaalne mõju linnustikule vähene
Kollane	• **asustustihedus 2 – 6 paari/ha**, potensiaalne mõju linnustikule keskmine
Punane	• **asustustihedus kõrge, suurem kui 6 paari/ha**, pesitsemise tõenäosus kõige suurem, mõju linnustikule suur
Kaitstavad alad	• rohkem vanemaid suure asustustihedusega metsi

13.05.2025

Kaitstavatel aladel käsitleme kõiki puistuid maatriksi punastena, kuna need alad on loodud elurikkuse kaitseks arvestades liikide vajadusi, mistõttu on seal raietegevuse piiramine põhjendatud kogu territooriumil.

Metsatüüp	Kasvukohatüüp	Lühend	Puistu vanus (aastates)				
			<40	40-60	60-80	80-100	>100
Loometsad	Leesikaloo	LL					
	Kastikuloo	KL					
	Lubikaloo	LU					
Nõmmemetsad	Sambliku	SM					
	Kanarbiku	KN					
Palumetsad	Pohla	PH					
	Jänesekapsa-pohla	JP					
	Mustika	MS					
	Karusambla-mustika	KM					
	Jänesekapsa-mustika	JM					
Laanemetsad	Jänesekapsa	JK					
	Sinilille	SL					
Salumetsad	Naadi	ND					
	Sõnajala	SJ					
Soovikumetsad	Osja	OS					
	Tarna	TR					
	Angervaksa	AN					
	Tarna-angervaksa	TA					
Rabastuvad metsad	Sinika	SN					
	Karusambla	KR					
Rohusoometsad	Lodu	LD					
	Madalsoo	MD					
Samblasoometsad	Siirdesoo	SS					
	Raba	RB					
Kõdusoometsad	Mustika-kõdusoo	MKS					
	Jänesekapsa-kõdusoo	JKS					

Keskkonnaameti klienditugi on alati valmis abivajajaid nõustama (klienditugi@keskkonnaamet.ee; 662 5999).

Pesitsusrahust kinnipidamise kontrollimine

Pesitusrahust kinnipidamise kontrollimisel suunab Keskkonnaamet tähelepanu kaitstavatele aladele ja tulundusmetsa piirkondadele, kus esineb rohkem maatriksi nn punaseid puistuid. Planeeritud järelevalve pesitsusrahust kinnipidamise üle toimub 15. aprillist kuni 30. juunini.

Kontrollidel on kaks eesmärki:

- teavitada avalikkust, metsaomanikke ja metsamajandajaid lindude pesitsusperioodist;
- peatada vajadusel raie, et vältida pesade hävitamist ja kahjustamist või lindude pesitsemise häirimist.

KESKKONNAAMET

13.05.2025

Teadetele reageerimine

Lindude pesitsusrahu häirida võiva raie kohta teate saamisel hinnatakse teatele reageerimise vajadust, **ressursi olemasolu** reageerimiseks ja teate **prioriteetsust** vastavalt maatriksile.

- Prioriteetsemateks loetakse teateid raietegevusest **kaitstavatel aladel** ja **tulundusmetsa vanemate puistute linnurikastes tüübirühmades** (maatriksi punased).
- Kui teade raie teostamisest laekub maatriksis **kollase** või **sinisega** tähistatud puistute kohta, on prioriteetse teatega tegemist juhul, kui teates esinevad **selged viited lindude pesitsemisele.**

Mitmete teadete üheaegsel laekumisel tegeletakse juba menetluses olevate ja prioriteetsemate teadete kiire lahendamisega.

Kohapealset kontrolli teostatakse, kui teade on piisavalt täpne, raietegevuse toimumiskoht on kirjelduse põhjal üheselt arusaadav ning puude langetamine toimub teavitamise ajal. Liiga üldsõnaliste teadete puhul kohapealset kontrolli ei järgne.

Alates 1. juulist teostame kontrolli vaid piisava lindude pesitsusrahu rikkumise ohukahtluse korral, kui teate esitaja suudab vahetult kogetu põhjal piisava kindlusega põhjendada, et toimub lindude pesitsemine, ja selgitada, millele tuginevalt ta seda järeldab, ning edastab pesitsuse häirimise kahtluse täpse asukoha.

Tegevused, millel on linnustikule väiksem mõju

Kuna järelevalveressursse on otstarbekas suunata kõige prioriteetsematesse kontrollitegevustesse, **ei reageerita** üldjuhul **järgmistele linnustikule väiksema mõjuga tegevustele:**

- puude langetamine on lõppenud ning toimub ainult metsamaterjali koondamine ja kokkuvedu;
- **metsakaitseekspertiisi alusel toimub aktiivsete üraskikollete likvideerimine ja seda tehakse ekspertiisis märgitud tingimustel**;
- tehakse valgustusraiet;
- tehakse väikesemahulist raiet (kuni 20 tm/a kinnistu kohta);
- tehakse trassiraiena kuni 4 m laiuselt kvartali- või piirisihi sisseraiet;
- puhastatakse olemasolevat trassi, sihti või kaitsevööndit kuni 8 cm keskmise rinnasdiameetriga puudest ja põõsastest;
- puhastatakse trassiraiena olemasolevat kuni 4 m laiust sihti, teeserva, kraavikallast ja -serva üle 8 cm rinnasdiameetriga puudest;
- puhastatakse maaparandussüsteemi hooldamise käigus maaparandussüsteemi ja selle kaitsevööndit puittaimestikust;
- hakitakse raidmed kuni nädala jooksul ladustamisest või enne raidmete purustamist on veendutud, et raidmete hunnikus ei pesitse linnud.

Erandjuhtudel, kui on avastatud konkreetse linnuliigi **kindel pesitsemine**, võidakse **selgelt piiritletud alal peatada** ka eelpoolnimetatud tegevused.

Lindude pesitsusperioodil on **metsakaitseekspertiisi alusel lubatud aktiivse üraskikolde likvideerimine** ekspertiisis märgitud tingimustel ja **ainult üksikjuhtumitel** võidakse **koldest väikesel osal** kaalutlusotsuse alusel **raie peatada** konkreetse linnuliigi **kindla pesitsemise** tuvastamisel. Kuuse-kooreüraskite kahjustused on Euroopas ja ka Eesti metsades tõsine probleem. Üraskite vastu võitlemine on äärmiselt oluline ning tõrje edukus sõltub värskelt asustatud puude kiirest ja õigeaegsest ülestöötamisest, mis ajaliselt ühtib lindude pesitsusperioodiga.

KESKKONNAAMET

13.05.2025

Raiete peatamine asjaolude kontrollimiseks

Kui keskkonnakaitseinspektor tuvastab kohapeal lindude pesitsemist häirida võiva raietegevuse, peatatakse kinnistul edasine puude ja põõsaste langetamine asjaolude kontrollimiseks. Vajadusel koostatakse ettekirjutus, milles on märgitud raietööde peatamise tähtaeg ja ulatus. Raietöödega lubatakse jätkata, kui kuulda ega näha ei ole ühtegi lindu.

Teaduslikult on tõendatud, et igas Eesti metsas pesitseb kogu pesitsusperioodi vältel vähemalt 1 paar linde 1 ha kohta (Lõhmus 2022: https://doi.org/10.3161/00016454AO2022.57.1.003), mistõttu on alust eeldada kinnistul lindude pesitsemist ning metsaraiega jätkamisel on reaalne oht häirida lindude pesitsemist ja poegade üleskasvatamist või hävitada või kahjustada pesasid või munasid (Mägi 2019: https://infoleht.keskkonnainfo.ee/GetFile.aspx?id=1725709150).

Lindude pesitsuskindlus

Lindude pesitsuskindluse tuvastamise lähtekohaks on nii rahvusvahelise linnuatlase metoodikast (https://ebba2.info/about/methodology/) tulenevad pesitsuskindluse kategooriad ja tunnused (kriteeriumid, vt https://www.eoy.ee/ET/4/linnuatlas/), nende rakendamise juhised ja erisused kui ka haudelinnustiku loenduste metoodikate (https://pecbms.info/methods/pecbms-methods/1-national-species-indices-and-trends/1-1-counting-birds/field-methods/) üksikvaatluste (kontaktide) tõlgendamise reeglid ja praktika.

Ühekordsete linnuloenduste puhul loetakse laulev lind pesitsevaks paariks. Seda tehakse ka kaitsealuste ja Eesti Punase nimestiku ohustatud liikide kategooriatesse kuuluvate (edaspidi ohustatud) liikide (https://elurikkus.ee/) inventuuride puhul, mille alusel kantakse kaitsealuse liigi elupaik Eesti looduse infosüsteemi (EELIS). Rahvusvahelise linnuatlase metoodikas tohib laialtlevinud ja arvukate liikide puhul pesitsuskindluse kategooriaid ülendada. **Käesolevas juhises käsitletakse laialtlevinud liikide puhul laulvat lindu kõigis puistutes pesitsemise kõrgperioodil (15.04 – 15.07) kuuluvana kategooriasse tõenäoline pesitseja. Samuti loetakse kaitsealuse ja ohustatud linnuliigi laulev isend kuuluvaks kategooriasse tõenäoline pesitseja.**

Laialtlevinud liikideks loetakse käesolevas juhises liike, kes esinesid >75% linnuatlase ruutudes ning kes on metsaeraldise mastaabis territoriaalsed ja ei pesitse metsamaal valdavalt raiesmikel ja noorendikes. Laialtlevinud liikideks Eesti metsades on (asurkonna suuruse järjekorras 30 liiki): metsvint, salu-lehelind, punarind, väike-lehelind (silksolk), aed-põõsalind, mets-lehelind, metskiur, mustpea-põõsalind, laulurästas, musträstas, rasvatihane, käblik, põialpoiss, hall kärbsenäpp, must-kärbsenäpp, käosulane, sinitihane, hallrästas, väike-põõsalind, põhjatihane, võsaraat, leevike, ööbik, porr, kaelustuvi, puukoristaja, hallvares, salutihane, suur-kirjurähn ja pasknäär. Kõigi nende liikide viimane arvukusehinnang Eestis on vähemalt 30 000 – 50 000 paari.

Pesitsuskindluse kategooriad

Põhjalikumalt on selgitatud pesitsuskindluse kategooriate määramise kriteeriume linnuatlase 2025 – 2030 juhendmaterjalis https://www.eoy.ee/ET/4/linnuatlas.

- **Võimalik pesitsemine**:
  v – liiki kohati pesitsusajal talle pesitsemiseks sobivas biotoobis

I – kuuldi laulvat lindu või pesitsemisega seotud hüüdu pesitsusajal (va laialtlevinud liigid pesitsemise kõrgperioodil).

- **Tõenäoline pesitsemine**:
  L* – pesitsuse kõrgperioodil kuuldi laialtlevinud liigi või kaitsealuse või ohustatud liigi laulvat lindu või pesitsusega seotud hüüdu;
  P – kohati paari liigile pesitsemiseks sobivas biotoobis;
  T – kindlal territooriumil registreeriti laulu vm territoriaalkäitumist kahel päeval vähemalt ühenädalase vahega;
  M – täheldati paarumiskäitumist või mängu;
  K – vanalind külastab arvatavat pesapaika (nt külastab korduvalt sama puuõõnsust);
  R – rahutu käitumine või hoiatushüüd tõenäolise pesa või poegade läheduses
  E – pesa ehitamine või pesakoopa rajamine pesitsusajal või leitakse värsket pesamaterjali sisaldav tühi pesa.

- **Kindel pesitsemine**:
  HR – vanalind ründab, teeskleb vigast või käitub eemale meelitavalt;
  LP – äsja lennuvõimestunud (pesahoidjate) või udusulis (pesahülgajate) pesakond;
  VP – vaatlejale ligipääsmatut asustatud pesa külastamas nähtud või pesal hauduv vanalind;
  VT – roojapalli kandev või poegadele toitu viiv vanalind;
  MP – leiti munadega pesa;
  PP – leiti poegadega pesa.

Raiete peatamine pesitsusperioodiks

Kui kindel või tõenäoline pesitsemine tuvastatakse enne 1. juulit, peatakse raie tuvastatud linnuliigi pesitsusperioodi lõpuni järgnevalt:

- **Kindla** pesitsuse tuvastamisel peatatakse raie kõikides biotoopides **alati**.
- **Tõenäolise** pesitsuse tuvastamisel peatatakse raie:
  - ✓ **Kaitstavatel aladel ja tulundusmetsa kõrge asustustihedusega biotoopides** (maatriksi punastes) **alati**.
  - ✓ **Tulundusmetsa madalama asustustihedusega biotoopides** (maatriksi sinised/kollased) **kõigi pesitsuskindluse kriteeriumite korral, va juhul, kui pesitsuse kõrgperioodil kuuldi laialtlevinud liigi laulvat lindu või pesitsusega seotud hüüdu.** Arvesse on võetud, et sama liigi territooriumid ja kodupiirkonnad on madala asustustihedusega biotoopides reeglina oluliselt suuremad kõrgema asustustihedusega biotoopidest ja pesa asukoht ei pruugi asuda samal eraldisel.

<table>
<tr><th rowspan="2">Maatriksi värv</th><th colspan="4">PESITSUSKINDLUS (tuvastamine enne 1. juulit)</th></tr>
<tr><th>Võimalik</th><th colspan="2">Tõenäoline</th><th>Kindel</th></tr>
<tr><td>Punane</td><td rowspan="3">RAIET EI PEATATA</td><td colspan="2">RAIE PEATATAKSE</td><td rowspan="3">RAIE PEATATAKSE</td></tr>
<tr><td>Kollane</td><td rowspan="2">RAIET EI PEATATA
L* - pesitsuse kõrgperioodil kuuldi laialtlevinud, kaitsealuse, ohustatud liigi laulvat lindu või pesitsusega seotud hüüdu</td><td rowspan="2">RAIE PEATATAKSE
P - kohati paari liigile pesitsemiseks sobivas biotoobis
T - kindlal territooriumil registreeriti laulu vm territoriaalkäitumist kahel päeval vähemalt ühenädalase vahega
M - täheldati paarumiskäitumist või mängu
K - vanalind külastab arvatavat pesapaika (nt külastab korduvalt sama puuõõnsust)
R - rahutu käitumine või hoiatushüüd tõenäolise pesa või poegade läheduses
E - pesa ehitamine või pesakoopa rajamine pesitsusajal või leitakse värsket pesamaterjali sisaldav tühi pesa.</td></tr>
<tr><td>Sinine</td></tr>
</table>

KESKKONNAAMET

13.05.2025

Alates 1. juulist peatatakse raie kõikides biotoopides pesitusperioodi lõpuni üksnes linnuliigi kindla pesitsuse tuvastamisel. Peale seda perioodi on Eesti pesakaardi andmestiku järgi munadega ja lennuvõimestumata poegade osakaal leitud pesade koguarvust oluliselt vähenenud (ca 10%). Arvestada tuleb ka, et mitmetel liikidel (näiteks lehelinnud) alustavad laulmist sama aasta noorlinnud ning sageli laulavad vallalised isaslinnud, kes ei ole paarilist leidnud.

Maatriksi värv	PESITSUSKINDLUS (tuvastamine alates 1. juulist)		
	Võimalik	Tõenäoline	Kindel
Punane	RAIET EI PEATATA	RAIET EI PEATATA	**RAIE PEATATAKSE** **HR** - vanalind ründab, teeskleb vigast või käitub eemale meelitavalt **LP** - äsja lennuvõimestunud (pesahoidjate) või udusulis (pesahülgajate) pesakond **VP** - vaatlejale ligipääsmatut asustatud pesa külastamas nähtud või pesal hauduv vanalind **VT** - roojapalli kandev või poegadele toitu viiv vanalind **MP** - leiti munadega pesa **PP** - leiti poegadega pesa
Kollane			
Sinine			

Raie peatamisel arvestatakse lisaks tuvastatud pesitsuskindlusele ka linnu pesitsusaegse territooriumi ja kodupiirkonna suurusega (suure kodupiirkonnaga liikide puhul võidakse raie peatada ka kõrgema asustustihedusega piirnevates madalama asustustihedusega eraldistes) ning häirimise (eelkõige müra) mõjude leevendamiseks seatakse puhver kuni 200 m.

Raiega lubatakse jätkata, kui tuvastatakse **ainult võimalik pesitsemine**.

Kui raietöödega jätkatakse hoolimata raie peatamise otsusest, alustab Keskkonnaamet **väärteomenetluse** ja **määrab sunniraha.**

Loe lähemalt Keskkonnaameti koduleheküljelt, millistest õigusaktidest ning uuringutest tuleneb lindude pesitsusrahust kinnipidamise vajadus.